

RODZINA W OBLICZU UBEZWŁASNOWIENIA

ALEKSANDRA SOBIESKA-LISTEWNIK

KONWENCJA O PRAWACH OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

- Konwencja to międzynarodowy dokument opisujący prawa osób z niepełnosprawnościami w kategoriach praw człowieka, a także obowiązki Państw związane z zapewnieniem tych praw i ich przestrzeganiem.
- Została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku.
- Ratyfikacja Konwencji przez Polskę miała miejsce 6 września 2012r.
- Ratyfikując Konwencję Polska zobowiązała się do przestrzegania jej zapisów.

CEL KONWENCJI

- Celem Konwencji jest ochrona i zapewnienie **pełnego i równego korzystania z praw człowieka** i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami na równi ze wszystkimi innymi obywatelami.
- Konwencja składa się z 50 artykułów, które opisują poszczególne prawa i obowiązki państw, które Konwencje ratyfikowały

RÓWNE PRAWA DLA WSZYSTKICH

- Prawo do godnego życia
- Prawo do życia w lokalnej społeczności
- Prawo do włączenia społecznego
- Prawo do życia jak najwyższej jakości
- Prawo do życia możliwie jak najbardziej samodzielnie
- Prawo do szerokiego wachlarza wsparcia/usług wspierających
- DEINSTYTUCJONALIZACJA

DOSTĘPNOŚĆ

ARTYKUŁ 9 KONWENCJI PRAW OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Aby umożliwić osobom niepełnosprawnym samodzielne funkcjonowanie i pełny udział we wszystkich sferach życia, Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich (...).

PRAWO DO SAMOSTANOWIENIA

ARTYKUŁ 12 KONWENCJI PRAW OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

- Prawo OzN do uznania ich podmiotowości wobec prawa oraz tym, że posiadają one zdolność do czynności prawnych we wszystkich aspektach życia na równi z innymi ludźmi.
- OzN mają prawo do wsparcia, jakiego mogą wymagać w korzystaniu ze swojej zdolności do czynności prawnych oraz do ochrony przed nadużyciami, których ofiarami mogą się stać.
- Mają one mieć zagwarantowane prawo do swojej własności, której nie mogą być bezprawnie pozbawiane

PRAWO DO SAMOSTANOWIENIA

ARTYKUŁ 19 KONWENCJI PRAW OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

- Artykuł 19 daje prawo osób z różnymi niepełnosprawnościami do prowadzenia swojego życia w społeczności lokalnej, razem z szansą podejmowania decyzji na równi z innymi ludźmi oraz zobowiązuje państwa-strony (Polskę) do ułatwienia wszystkimi możliwymi sposobami korzystania przez OzN z tego prawa oraz ich pełnego włączenia i udziału w społecznościach lokalnych.

ZDOLNOŚĆ PRAWNA

- ZDOLNOŚĆ PRAWNA to bycie podmiotem praw i obowiązków.
- Powstaje i wygasa na mocy prawa (Kodeks cywilny), powstaje z chwilą narodzin a wygasa w chwili śmierci człowieka.
- Nie jest stopniowalna, nie można się jej zrzec ani przenieść na inną osobę w drodze czynności prawnej.

ZDOLNOŚĆ DO CZYNNOŚCI PRAWNYCH

- ZDOLNOŚĆ DO CZYNNOŚCI PRAWNYCH to możliwość samodzielnego dokonywania czynności prawnych w swoim imieniu i na swój rachunek, jak np. zawieranie umów, zarządzanie pieniędzmi, zaciąganie zobowiązań czy składanie oświadczeń woli.
- Kodeks cywilny mówi, że pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności.
- Zdolności do czynności prawnych nie mają dzieci poniżej 13 roku życia oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.

PRZYKŁAD

JEŚLI OSOBA MA ZDOLNOŚĆ PRAWNA, ALE NIE MA ZDOLNOŚCI DO CZYNNOŚCI PRAWNYCH – to może być co prawda właścicielem nieruchomości, ale nie może jej samodzielnie sprzedać.

UBEZWŁASNOWOLNIENIE CAŁKOWITE

- Jest to zupełne pozbawienie zdolności do czynności prawnych przez sąd.
- Taką osobę reprezentuje OPIEKUN PRAWNY ustanowiony przez sąd rodzinny i opiekuńczy.
- Czynności prawne podjęte przez osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie, z wyjątkiem umów zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, są nieważne.
- Zdolność do czynności prawnych taka jak dziecka do 13 roku życia.

3 WARUNKI KTÓRE MUSZĄ BYĆ SPEŁNIONE JEDNOCZEŚNIE ABY SĄD PODJĄŁ DECYZJĘ O UBEZWŁASNOWOLNIENIU CAŁKOWITYM

- Dana osoba jest dotknięta chorobą psychiczną, niepełnosprawnością intelektualną albo innego rodzaju zaburzeniem psychicznym, w szczególności pijaństwem lub narkomanią
- Osoba nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem (chodzi o brak świadomego kontaktu z otoczeniem oraz brak możliwości intelektualnej oceny swojej sytuacji, swojego zachowania i wywołanych nim następstw)
- Ubezwołasnowolnienie jest celowe jako środek nadzwyczajny i nieunikniony ze względu na interes TEJ OSOBY.

KONSEKWENCJE PRAWNE UBEZWŁASNOWIENIA CAŁKOWITEGO

- Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie może :
 - ✓ Podpisać umowy o pracę
 - ✓ Podpisywać umów np. założyć konta osobistego w banku
 - ✓ Złożyć wniosku o niepełnosprawność
 - ✓ Podpisać zgody na zabieg medyczny
 - ✓ Zawrzeć związku małżeńskiego
 - ✓ Oddać głos w wyborach
 - ✓ Traci władzę rodzicielską nad swoimi dziećmi

KONSEKWENCJE PRAWNE UBEZWŁASNOWOLNIENIA CAŁKOWITEGO

- Każda czynność prawna, dokonana przez osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie będzie nieważna
- Nieważne będą zarówno umowy, jak i jednostronne czynności prawne np. sporządzenie testamentu
- Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie może jedynie dokonać czynności w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego np. zrobić drobne zakupy, kupić bilet na przejazd lub opłacić rachunek na pocztę
- Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nadal ma zdolność prawną dlatego może być np. właścicielem należącego do niego majątku. Może również żądać ochrony swoich dóbr osobistych. Robi to jednak za pośrednictwem ustanowionego przez sąd OPIEKUNA

KOGO SĄD WYZNACZA NA OPIEKUNA OSOBY UBEZWŁASNOWOLNIONEJ CAŁKOWICIE

- W przypadku osoby pomiędzy 13 a 18 rokiem życia opiekę sprawują rodzice, którzy mają władzę rodzicielską
- Opiekunem dorosłej osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie powinien być wyznaczony przede wszystkim jej mąż lub ewentualnie ojciec lub matka, CHYBA ŻE NIE BYŁOBY TO DOBRE DLA OSOBY UBEZWŁASNOWOLNIONEJ
- W dalszej kolejności opiekunem ustanawia się krewnych lub inne osoby bliskie
- Ostatecznie ustanawia się osobę wskazaną np. przez organizację społeczną taką jak Ośrodek Pomocy Społecznej

UBEZWŁASNOWIENIE CZĘŚCIOWE

- Jest to sądowe ograniczenie zdolności do czynności prawnych.
- Osoba ubezwłasnowolniona częściowo może wykazywać inicjatywę w wielu działaniach prawnych, ale większość podejmowanych przez nią czynności prawnych musi zatwierdzać KURATOR ustanowiony przez sąd rodzinny i opiekuńczy.
- Osoba taka może podjąć zatrudnienie, dysponować swoim zarobkiem lub przedmiotami oddanymi jej do osobistego użytku.
- Zdolność do czynności prawnych tak jak dziecko w wieku 13-18 lat.

WARUNKI KIEDY MOŻE BYĆ ORZECZONE UBEZWŁASNOWOLNIENIE CZĘŚCIOWE

- Dana osoba jest dotknięta chorobą psychiczną, niepełnosprawnością intelektualną albo innego rodzaju zaburzeniem psychicznym, w szczególności pijaństwem lub narkomanią
- Stan danej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego
- Ubezwłasnowolnienie częściowe jest wskazane jako środek wsparcia w prowadzeniu spraw osoby, której dotyczy wniosek

KONSEKWENCJE PRAWNE UBEZWŁASNOWOLNIENIA CZĘŚCIOWEGO

- Osoba ubezwłasnowolniona częściowo może :
 - ✓ Zawierać umowy powszechnie zawierane w drobnych sprawach życia codziennego
 - ✓ Wydawać swoje pieniądze, chyba że to prawo ograniczy jej sąd
 - ✓ Dokonywać wszelkich czynności, dotyczących przedmiotów majątkowych, które KURATOR oddał jej do swobodnego użytku (może swobodnie dysponować swoim kieszonkowym, nie może natomiast wyzbyć się swojej nieruchomości, nawet oddanej do swobodnego użytku, ponieważ konieczne jest tutaj zezwolenie sądu)
 - ✓ Zawrzeć umowę o pracę i pracować (z tym zastrzeżeniem, że kurator może za zezwoleniem sądu rozwiązać stosunek pracy, jeżeli sprzeciwia się on dobru tej osoby)

CZYM WEDŁUG POLSKIEGO PRAWA JEST UBEZWŁASNOWOLNIENIE

- Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie NIE MA W OGÓLE ZDOLNOŚCI DO CZYNNOŚCI PRAWNYCH
- Osoba ubezwłasnowolniona częściowo ma OGRANICZONĄ ZDOLNOŚĆ DO CZYNNOŚCI PRAWNYCH
- Z założenia ubezwłasnowolnienie ma SŁUŻYĆ WYŁĄCZNIE INTERESOWI OSOBY CHOREJ, A NIE DOBRU WNOSZĄCEGO O UBEZWŁASNOWOLNIENIE I RODZINY WNOSZĄCEGO

PRAKTYKA

Praktyka pokazuje, że ubezwłasnowolnienie jest niejednokrotnie stosowane DLA WYGODY :

- Aby móc PRZEDŁUŻYĆ KONTROLĘ RODZICIELSKĄ
- Aby móc PRZEPROWADZIĆ ZABIEG MEDYCZNY
- Aby – w mniemaniu rodzica – UTWORZYĆ PARASOL OCHRONNY NAD DZIECKIEM W PRZYPADKU ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH LUB ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ

DZIEDZICZENIE

- Dziedziczenie po osobie ubezwłasnowolnionej odbywa się na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym. Jako że osoba taka nie może sporządzić testamentu, dziedziczenie następuje jedynie na podstawie ustawy.
- Osoba ubezwłasnowolniona dziedziczy majątek na takich samych zasadach jak osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych ale w postępowaniu spadkowym **JEST REPREZENTOWANA PRZEZ OPIEKUNA LUB KURATORA**

INFORMACJE O UBEZWŁASNOWIENIU

Nie istnieje żadna BAZA ani REJESTR OSÓB UBEZWŁASNOWIENIONYCH

MODEL WSPIERANEGO PODEJMOWANIA DECYZJI JAKO ALTERNATYWA DO UBEZWŁASNOWIENIA

Według art. 12 Konwencji Praw Osób z Niepełnosprawnościami to proces podejmowania decyzji, który składa się z kilku etapów:

- ✓ Osoba wspierana musi zrozumieć dostępne informacje na dany temat
- ✓ Osoba wspierana musi być w stanie ocenić skutki swoich działań
- ✓ Na podstawie informacji o sytuacji i skutkach ewentualnych decyzji – musi być w stanie podjąć własną decyzję
- ✓ Musi być w stanie przekazać swoją wolę innym, a więc swoją decyzję zakomunikować w zrozumiały dla innych sposób

PRAWO DO WSPARCIA

Na każdym z etapów podejmowania decyzji OzN na prawo do WSPARCIA różnymi środkami, takimi jak :

- ✓ wsparcie osobowe,
- ✓ wsparcie techniczne,
- ✓ wsparcie tłumacza,
- ✓ tekst łatwy w czytaniu
- ✓ niezbędny czas

Dzięki temu jest możliwe SAMODZIELNE PODJĘCIE DECYZJI przez tą osobę, zamiast DZIAŁANIA ZA NIĄ.

DECYZJA O LECZENIU

Istnieje mechanizm prawny, który pozwala ułatwić podjęcie decyzji o przeprowadzeniu operacji chirurgicznej lub zabiegu medycznego - ZASTĘPCZA ZGODA SĄDU OPIEKUŃCZEGO, na którego terenie znajduje się miejsce wykonywania czynności medycznych

KURATOR DLA OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

- Można go powołać, jeśli dana osoba potrzebuje pomocy w prowadzeniu wszystkich spraw, spraw określonego rodzaju lub do załatwienia poszczególnej sprawy
- Celem ustanowienia kuratora jest POMOC danej osobie, w podejmowaniu decyzji majątkowych i niemajątkowych
- O tym, czy jest to konieczne decyduje sąd na wniosek samej OzN
- Kurator NIE JEST I NIE STAJE SIĘ przedstawicielem ustawowym OzN
- Kuratelę uchyla się na wniosek osoby objętej kuratelą.

MODELE KURATELI DLA OZN

Kurator pomaga OzN w :

- ✓ Dokonaniu konkretnej czynności (faktycznej)
- ✓ Prowadzeniu określonego rodzaju spraw dotyczących osoby lub majątku OzN (pieczy nad osobą lub majątkiem, a więc działań o charakterze zachowawczym)
- ✓ Prowadzenie wszelkich spraw OzN

PEŁNOMOCNICTWO

- Pełnomocnik może być ustanowiony dla określonych czynności sądowych i pozasądowych
- Pełnomocnictwo do czynności pozasądowych może być :
 - ✓ Ogólne
 - ✓ Do czynności prawnych określonego rodzaju
 - ✓ Do konkretnej czynności prawnej
- Pełnomocnictwo ogólne powinno być udzielone na piśmie, lub jeśli do dokonania określonej czynności prawnej jest wymagana szczególna forma np. aktu notarialnego, to trzeba się tej formy trzymać
- Pełnomocnika można powołać także do działania w postępowaniu sądowym.

BIBLIOGRAFIA

Inicjatywa społeczna : „Na rozdrożu.
Rodzina w obliczu
ubezwłasnowolnienia” Fundacja
FIONA

<https://fundacja-fiona.org.pl/na-rozdrozu/>

1. „**Dylematy na rozdrożu**” – zbiór opowieści, refleksji i spostrzeżeń rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnością i w spektrum autyzmu. **Autentyczne historie** przepełnione emocjami i doświadczeniami, pozwalają spojrzeć na świat oczami drugiego człowieka – takiego jak my lub dostrzec rzeczywistość rodziny z niepełnosprawnością z zupełnie innej perspektywy.
2. „**Poprawnik na rozdrożu**” – blok wiedzy formalno-prawnej dla rodziców, specjalistów oraz osób wspierających rodzinę.
3. „**Rodzina na rozdrożu**” – blok wiedzy i inspiracji dla specjalistów oraz osób wspierających rodzinę.